

เทศน์เช้า วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะเนาะ ตั้งใจฟังธรรมเพราะเราเป็นชาวพุทธ วันนี้วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันนี้วันพระ ถ้าวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สำคัญตรงไหนล่ะ สำคัญที่ตรงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านตรัสรู้ธรรมของท่าน แล้วท่านเสวยวิมุตติสุข วันนี้เป็นวันประกาศธรรมะ วันนี้เป็นวันที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประกาศแสดงธรรมจักกฯ

ถ้าแสดงธรรมจักกฯ ประกาศธรรมะขึ้นไป ความสะอาดบริสุทธิ์ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้รู้ก่อนมา ความสะอาดบริสุทธิ์ในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วทวดาอินทร์ พรหมเขาฟังเข้าใจแล้วเขาส่งเป็นชั้นๆ ขึ้นไป แต่มนุษย์เรายังไม่เข้าใจใจ เพราะเวลาเทศน์ตอนนั้นมีปัจจัยวัคคีย์เท่านั้น คนที่มีดวงตาเห็นธรรมคือพระอัญญาโกณฑัญญะ พระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรมฯ

วันนี้วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ถ้าวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เราถึงมาทำบุญกันไ้ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพราะพระพุทธศาสนามันสว่างไสว มันสดมันใส มันมีคุณธรรมในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วพระอรหันต์ไ้ องค์ศาสดาเผยแผ่ธรรมมาๆ ศรัทธาไทยๆ ศรัทธาของชาวพุทธศรัทธาด้วยความสะอาดบริสุทธิ์ ในเมื่อจิตใจมันสะอาดบริสุทธิ์ จิตใจมันมีแต่คุณธรรม การสร้างสม สร้างสมในเมืองไทยเรา เมืองไทยเรามันมีวัด วัดเป็นที่ที่มีวัฒนธรรม เป็นที่ที่หาเงินไ้กับประเทศชาติไ้ ประเทศชาติสิ่งนั้น สิ่งนี้ออกมาจากไหนล่ะ มันก็ออกมาจากหัวใจคนนะ เพราะหัวใจของคนมันมีศรัทธามีความเชื่ออยากหวังบุญหวังกุศล

ถ้าหวังบุญกุศล เสียสละทำเพื่อคุณงามความดีเป็นวัฒนธรรม ในวัดในวาจะมีสิ่งที่เป็นวิจิตรศิลป์ สิ่งสำคัญอยู่ในวัดๆ ในวัดนั้นเป็นศาสนวัตถุ ถ้าศาสนวัตถุ วัดอย่างนั้นเกิดจากอะไรเกิดจากน้ำใจของคน น้ำใจของคนถ้าใสสะอาด น้ำใจของคนที่เป็นน้ำใจที่ประเสริฐจะทำสิ่งทีประเสริฐ

ในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อเสวนา จ พาลานํ ปณฺหิตานญฺจ เสวนา
อย่าคบคนพาลๆ ให้คบบัณฑิตๆ เวลาเพื่อนเราๆ ใครมีลูกมีหลานก็อยากให้เราไปแต่เพื่อนที่ดี มี
แต่สังคมที่ดีๆ ให้เพื่อนของเรา แล้วเวลาในหัวใจของเรา ในหัวใจของเราถ้ามันมีความรู้
ความเห็นต่างๆ ที่มันเห็นแก่ตนเห็นแก่ตัวนั้นนะ นั่นละคนพาลทั้งนั้นนะ มันพาลอะไร พาลจาก
ความดีใจ

ถ้าเราเสียสละทำคุณงามความดี เราเชื่อธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรา
ทำเพื่อบุญกุศลในหัวใจของเรา ก็เลสมันก็ขัดมันก็แย้ง มันก็ได้แย้ง เราจะคบบัณฑิตๆ ไอ้พาลตัว
นั้นมันคอยกีดคอยขวางใจ ไอ้พาลในหัวใจของเรานั้นนะ

อเสวนา จ พาลานํ ปณฺหิตานญฺจ เสวนา เราไม่คบคนพาล เราจะคบบัณฑิตๆ แต่บัณฑิต
เป็นอย่างไรละ บัณฑิตมันเข้ากับคนพาลไม่ได้ เราเกิดมา เราเกิดมามีวิชา มีพาลในหัวใจมา
ตั้งแต่ต้น มันพาลในหัวใจ ไม่พอใจต่างๆ ที่โลกนี้เขามีให้ มันจะเอาเหนือเขาๆ ทั้งนั้นนะ เอา
เหนือมาจากไหนละ

ถ้ามันมีคุณธรรมในหัวใจนะ ของที่มีคุณค่าน้อย โบราณของเรานะ เวลาไปเยี่ยมใคร ไป
เยี่ยมบ้านใคร เขาก็มีน้ำเย็นขันหนึ่งเอามาต้อนรับ เราได้ดื่มน้ำเย็นอันนั้นมันฝังใจนะ คนที่
หัวใจที่มีคุณธรรม ของแก่น้ำ น้ำแค่ขันหนึ่งมันก็ฝังใจแล้ว มันจะเอาอะไรมากมายนักหนานัก นี่
พูดถึงถ้าใจเป็นธรรมๆ นะ มันไม่ต้องไปโต้แย้งใครเลย สิ่งนั้นเป็นความเห็นของเขา ถ้าหัวใจ
ของเรานะ เราเห็นน้ำใจของเขา น้ำใจของเขา แต่ถ้าน้ำใจที่สะอาดบริสุทธิ์มันจะเป็นประโยชน์
ไปทั้งนั้นนะ

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้
ธรรมขึ้นมาเสวยวิมุตติสุข ๗ วัน จนวันนี้ไปแสดงธรรมกับปัญจวัคคีย์ นั้นพูดถึงว่า แล้วสังคม
ชาวพุทธก็มีวัฒนธรรม สิ่งที่ได้สั่งสมมาๆ อันนั้นมันเป็นคุณประโยชน์ในใจของเขา เพราะในใจ
ของเขาประเสริฐ เขาคบบัณฑิต เขาคบบัณฑิตแล้วเขาฝึกหัดใจของเขาจนใจของเขาเป็นธรรมๆ
แล้วเราก็ส่งเสริมกัน รัฐบาลเขาบอกเลย วันนี้อย่างสำคัญทางพระพุทธศาสนา อุทิศให้หยุดงานให้
หยุดงานแล้วให้ไปทำบุญกุศลวัดใกล้บ้าน วัดที่ไหนใกล้บ้าน ไปวัดไปวาของเรา ไปวัดหัวใจ
ของเรา

ถ้าเราฝึกหัดของเรา เราเป็นลูกศิษย์กรรมฐาน กรรมฐานคือวัดป่าๆ วัดป่าก็เรียกร้องกันว่า จะเป็นวัดป่าๆ วัดป่ามันป่าที่ไหนล่ะ วัดป่ามันก็ต้องป่าในหัวใจสิ ถ้าป่าในหัวใจมันมีวัฒนธรรมของเขา วัตรปฏิบัติ ถ้ามีวัตรปฏิบัติ เราชวนขวายเป็นไปเพื่อวัตรปฏิบัติอันนั้น เพื่อวัตรปฏิบัติอันนั้น นี่ไง อเสวนา จ พาลานํ ปมฺหิตานญจ เสวนา ไม่คบคนพาลๆ ถ้ามันมีวัตรปฏิบัติ วัตรปฏิบัตินี้เพื่ออะไรล่ะ

เวลาเราประพฤติปฏิบัติ มัคโค ทางอันเอก ทางอันเอกทางของหัวใจใจ เราทำมาหากิน เรามีช่องทางของเราเพื่อทำมาหากินของเรา ถ้าเรามีสติปัญญาขึ้นมาจะ หัวใจของเราจะมีช่องทางของเรา ถ้าช่องทางของเรา ถ้าศีล สมาธิ ปัญญา มันเกิดขึ้นมา มันช่องทางของเรา วัตรปฏิบัติมันเกิดตรงนี้ไง ที่ไปวัดๆ ไปวัดที่วัดหัวใจเรา ไปแล้วมันไม่มีอะไรพอใจสักอย่างหนึ่ง เพราะมันเป็นที่ชุมชน มันเป็นคนมาแตกต่างกัน แล้วมันรวมกันอยู่ในศาลานี้ ถ้ามารวมกันอยู่ในศาลานี้ นี้วัตรปฏิบัติวัดหัวใจของตน

คนที่เป็นธรรมๆ คนละไม้คนละมือ ผู้ที่เป็นบัณฑิตช่วยกันชวนขวายเป็นไปให้มันจบสิ้นใจ พอมันจบสิ้น มันเป็นกิจกรรม ถ้ามันเป็นกิจกรรมนะ มันกิจกรรมการทำบุญกุศลของเรา ทุกคนมีน้ำใจมาเสียสละทานของตน ถ้ามาเสียสละทานของตน คนละไม้คนละมือ เวลาเราทานอาหารก็คนละช้อน คนละถ้วย มีน้ำใจต่อกันนะ ถ้ามันมีวัตรปฏิบัติขึ้นมา มันจะเป็นประโยชน์อย่างนั้น แล้วมันวัดหัวใจของคนได้ไง คุณสิ เราไปใกล้ชิดใคร เขาจะหลีกทางให้ เขาจะส่งเสริมเรา นี่มาวัดๆ เขาวัดกันตรงนี้

วัด วัดครูบาอาจารย์ คนมหาศาลเลย เหมือนไม่มีคนเลย มันเพราะอะไรล่ะ เพราะว่าหัวใจของเขา เขามีวัตรปฏิบัติของเขา เขามีคุณธรรมของเขาเป็นเครื่องวัดในใจของเขา ถ้าวัดหัวใจของเขา นี้วัดปฏิบัติ วัดป่าๆ มันต้องวัดป่าที่นี้ไง ลูกศิษย์กรรมฐานๆ มันก็ต้องฝึกหัดขึ้นมา ฝึกหัดขึ้นมา อะไรทำได้ อะไรทำไม่ได้ อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ แล้วทำแล้วทำเพื่อใคร

ทำเพื่อพุทธะ ทำเพื่อสั่งสมลงที่ใจนี้ ใจนี้ได้ไปวัด ข้อวัตรปฏิบัติทำมาแล้ว กลับบ้านไป แล้วภูมิใจนะ วันนี้ได้ไปวัดมา ได้ไปสร้างคุณงามความดีมา ได้ไปทำสิ่งใดมา เห็นไหม ทำเพื่อใคร ทำเพื่อใคร ทำเพื่อหัวใจดวงนี้ ทำเพื่อหัวใจของเรานี้แหละ เรามาแล้วเราได้ทำคุณงามความดีของเรา เราทำบุญกุศลของเรา แล้วเรากลับไปบ้านแล้วเราภูมิใจใหม่

แต่ถ้าเราทำสิ่งใดมานะ เราทำแล้วมันมีผลในใจ กลับไปแล้วนะ เราไม่น่าทำเลย เราไม่ควรทำเลย เราไม่ควรทำเลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศน์ไว้ สิ่งใดที่ทำแล้วเสียใจ ภายหลัง สิ่งนั้นไม่ดีเลย เสียใจภายหลังไง แต่เวลามีสติปัญญาต่อหน้า เราไม่มีสติปัญญาขยับยั้งใจของเราไง ถ้าเรามีสติปัญญาขยับยั้งใจของเรา นี่ไง วัตรปฏิบัติ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมขึ้นมา เผยแผ่ธรรมๆ มาจนศรัทธาชาวพุทธ มีพระเจ้าอโศกสร้างวัด ๘๐,๐๐๐ กว่าวัด เสาอโศกๆ ใครเป็นคนทำไว้ เพราะหัวใจของเขา หัวใจของเขามีคุณธรรม สิ่งที่เขาเป็นธรรมๆ มันจะเป็นประโยชน์อย่างนั้นไง แล้วเวลากิ่งพุทธกาลๆ พระเรา เวลาเขาทำโพล เขาบอกว่าต้องการอะไรที่สุด

ต้องการให้พระมีศีลมีธรรม ต้องการให้พระที่ไว้ใจได้ ถ้าพระที่ไว้ใจได้มันมาจากไหนล่ะ ก็มันมาจากการประพฤติปฏิบัติ พระไว้ใจได้มันไปปืมมาจากไหนล่ะ จะไปหล่อมาจากโรงหล่อหรือ มันก็ต้องฝึกหัดใจมาตั้งแต่สามเณรน้อยขึ้นมา ฝึกหัดขึ้นมา พยายามฝึกฝนขึ้นมา หล่อหัวใจ หล่อพระแต่ละองค์ บวชพระมา บวชมา ออกมาจากโบสถ์ มีอุปัชฌาย์อาจารย์ เหมือนพ่อเหมือนแม่ ญัตติจตุตถกรรมออกมา

แต่หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านพาทำของท่านนะ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นเวลาท่านทำของท่าน เวลาพาทำ ท่านใช้ชีวิตของท่านเป็นแบบอย่าง เรา คนจะสอนเรา เราต้องไว้ใจได้ใช่ไหม คนจะสอนเราคนจะบอกเราต้องทำได้ก่อนใช่ไหม แล้วถ้าคนจะบอกเราท่านทำได้ในใจของท่านแล้ว แล้วยังมีชีวิตแบบอย่าง

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสธรรมขึ้นมาเป็นศาสดา เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้าก็เหมือนกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ทำไมสอนไม่ได้ล่ะ

คำว่า “สอนไม่ได้ๆ” มันอธิบายถึงความจริงในใจนั้นไม่ถนัดใจ แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้สร้างสมบุญญานุการอันนั้นมา สร้างสมบุญญานุการมาถึงได้เผยแผ่ธรรมๆ เผยแผ่ธรรมคือบัญญัติ บัญญัติศีล สมาธิ ปัญญา แล้วศีล สมาธิ ปัญญา มันก็มีหยาบ มีกลาง มีละเอียดย

แล้วเวลาคนจะเข้าไปหาธรรมๆ เราปากกั๊ดตีนถีบหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องนะ แต่เวลาเราสุข เราทุกข์ หัวใจมันสุขมันทุกข์นะ เวลาเราทำสิ่งใดประสบความสำเร็จเราก็ภูมิใจของเรานะ แต่เวลาเราจะต้องพลัดพรากจากมันไป เรายิ่งเจ็บช้ำน้ำใจนะ สิ่งใดที่เราหามาได้ สิ่งใดที่เป็นประโยชน์ในชาติในตระกูลของเรา เราก็เพื่อประโยชน์ชาติตระกูลของเรา สิ่งใดถ้าเป็นสมบัติของเราๆ เราเสียสละออกไปเพื่ออำนาจวาสนาบารมีของใจดวงนั้น ถ้าใจดวงนั้นทำสิ่งใดมา มันฝังกับใจดวงนั้นไป บารมีมันเกิดจากตรงนี้ไง ถ้าบารมีเกิดตรงนี้ เวลาฟังธรรมๆ ฟังธรรมแล้วมันเข้าใจได้ไง เพราะเราได้เปิดกว้างมาแล้วไง เราได้ตากถางหัวใจของเราให้มันได้เปิดกว้างมา พอสังขรณ์อันนั้นขึ้นไป มันมักโคๆ ทางอันเอก ทางของใจใจ ถ้าทางของใจมันจะเกิดอะไรขึ้นมา

นั่งเฉยๆ มีความสุข องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา เสวยวิมุตติสุขๆ โคนต้นโพธิ์ โคนต้นหว้า โคนต่างๆ โคนต้นไม้ อยู่คนเดียวมีความสุข มีความสุขจากที่นี้ไง

นี่ไง เราหาสิ่งใดมาเพื่อชาติตระกูลก็เรื่องหนึ่ง ถ้าเป็นสมบัติของเราจะทำอะไรก็เรื่องหนึ่ง แล้วถ้าจิตใจมันเป็นธรรม จิตใจเป็นธรรมมันมีสติมีปัญญาขึ้นมา ถ้ามีสติปัญญาขึ้นมา มันรู้เท่าไปหมด อารมณ์หลอกเราไม่ได้ กิเลสตัดหาความทะยานอยากมาอยู่ไม่ได้ ถ้ามันอยู่เหยย “นุ่นก็ให้เขาไม่ได้นะ ของเรา ใฮ่่นก็อย่าไปให้เขาละ ของเรา ของเราต้องเก็บไว้ละ ของเรา” เก็บเอาไว้ให้มันเน่ามันเสีย เก็บไว้ให้มันเป็นสมบัติของโลก สมบัติของธรรมไม่ได้ไปเลย

เวลานั่งสมาธิ ภาวนา นั่งสมาธิ ภาวนา นั่งทำไม นั่งเพื่อค้นหาให้ใจอยู่นี่ไง ตัวนั่งอยู่นี่ ใจมันอยู่บ้าน ตัวนั่งอยู่นี่ ใจไปอยู่ไหนก็ไม่วู้ พุทโธๆ ให้ใจมันอยู่กับเราใจ ตัวนั่งอยู่นี่ ใจก็นั่งอยู่นี่ด้วย ถ้าใจมันอยู่นี่ ค้นคว้าหาใจของตนเจอ พุทโธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานใจ ถ้าใจมันอยู่นี่ สิ่งใดข้างหน้า เราไม่ต้องห่วงเลย ถ้าเราไปห่วงบ้านห่วงเรือนนะ ไม่ห่วงชาติที่แล้วละ บ้านนี้ชาติที่แล้วมันอยู่ไหน ชาติที่แล้วไม่ห่วงมันใจใหม่ชาติที่แล้วนะ ตามไปเอามันมาสิ เราตายจากมันมาแล้ว

นี่ก็เหมือนกัน เรานั่งอยู่นี่ บ้านก็อยู่ที่บ้านนุ่น ห่างกันเป็นร้อยๆ กิโลเมตร ไปห่วงอะไรมัน อยู่กันที่นี้ ถ้ารักษาที่นี้ ถ้าใจมันอยู่ที่นี้บ๊ีบ มันรักษาไว้ได้ นี่ไง เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมๆ พระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรม มีดวงตาเห็นธรรมเพราะท่านมีสติมีปัญญา ฟังธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วแยกย่อยด้วยปัญญาของตน แยกย่อยปัญญาของตนแยกแยะ แล้วปัญญาของตนแยกแยะจนมันทะลุปรุโปร่งเข้าไปในใจของตน

นี่ไง “อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ รู้แล้วหนอ” สิ่งนี้มีมัน มีพยาน มีพยานต่อกันไง แล้วพยานต่อกัน วันนี้อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรม เราก็สวดมนต์ เราก็ท่องธัมมจักขุ วันเกิดวันอะไรท่องธัมมจักขุ กันทั้งนั้นนะ มันท่องจำ

ท่องจำก็ยังมี ดีกว่าไม่เอาเลย แต่ถ้ามันเป็นจริงขึ้นมาในหัวใจนะ เทวเม ภิกขเว ทางสอง ส่วนที่ไม่ควรเสพ เธอไม่ควรอยู่ในกามสุขัลลิกานุโยค อยู่ในความสุขความสงบของเธอ เธอไม่ควรทำตนให้ลำบากเปล่า เธอควรจะพิจารณาของเธอ ถ้าพิจารณาของเธอ เวลาพระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรม พิจารณาของเธอ พิจารณา มัชฌิมาปฎิปปทาท่ามกลางหัวใจ ท่ามกลางพอดี สมคฺลในใจอันนั้นไง ถ้าใจนั้นมันสมคฺลขึ้นมา มีดวงตาเห็นธรรม ดวงตาเห็นธรรมนี้ คุณธรรมไง

วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมแล้วมี พระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรม เทวดาส่งข่าวเป็นชั้นๆ ขึ้นไปเลยนะ เทวดา อินทร์ พรหมส่งข่าวขึ้นไป ส่งข่าวขึ้นไปเพราะอะไรละ เพราะเขามีทิพย์ ทิพย์คือเขาเห็นรู้ไปหมด แต่เขาไม่รู้เรื่องอริยสัจ เขาไม่รู้เรื่องวิธีการแก้ไขอย่างใด แต่ธัมมจักขุ มันเป็นการแก้ไข เทวดาเขามี ดวงตาเห็นธรรม เขามีพลังงาน เขามีฤทธิ์ เขามองเห็นทะเลรูปรุโปรง แต่ทะเลรูปรุโปรงเป็น วิทยาศาสตร์ แต่มันไม่มีมรรค ไม่มีมรรคคือไม่ทวนกระแสกลับเข้ามาในใจของตน

ถ้าทวนกระแสกลับใจของตน สิ่งต่างๆ ที่มันเกิด เกิดที่ไหน คนตายคิดเป็นใหม่ มันจะ คิดได้แต่คนมีชีวิต ถ้าคนมีชีวิตหลงไปในโลกมันก็ส่งออก ส่งใจไปอยู่กับวัตถุสิ่งของนั้น ตัวเอง ว่างเปล่า เวลาพุทโธๆ จนจิตเข้ามาอยู่ในร่างกายนี้ จิตมันสงบแล้วถ้าจิตมันพิจารณาของมัน มัน ทะลุรูปรุโปรงที่นี้ไง ถ้าธรรมจักรๆ นี่ทวนกระแสกลับมาๆ กลับมาที่พุทชะ กลับมาที่หัวใจ กลับมาที่ปฏิสนธิจิตนี้ไง

นี่วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ถ้าวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เราเป็นชาวพุทธไง เรา ถึงมาทำบุญกุศลกัน วัฒนธรรมประเพณีของเรา วัฒนธรรมประเพณี แต่ถ้าเราฝึกหัดประพฤติ ปฏิบัตินะ ใจของเราจะเป็นธรรม ไม่มีใครสูงกว่าใคร ไม่มีใครต่ำกว่าใครนะ เรามีความรู้สึก เหมือนกันทุกๆ คน ทุกคนมีความรู้สึกหมด แต่ความรู้สึกนี้ปกคลุมไปด้วยความคิดของตัวเอง ความคิดคิดแยกแยะไปทางไหน

ถ้าเราเอาตรงนี้มาคิด เอาตรงนี้มาพิจารณา เรามาคิดถึงความคิดของเรา เราคิดถูกไหม เราคิดอย่างนี้ถูกไหม ที่เราคิด เราทำอยู่นี้ถูกไหม ถ้าถูกก็ถูกแบบวิทยาศาสตร์ ถูกแบบโลก เขาเรียกโลกียปัญญา โลกียปัญญา ความเป็นคนดีของโลก เป็นรัฐบุรุษ เป็นผู้ที่มิชื่อในประวัติศาสตร์ แต่มันตายไปหมดแล้ว แต่ถ้ามันคิด แล้วเราทำอย่างไร ใจของเราอยู่ไหน คั้นขึ้นมา ศาสนาสอนที่นี้

ศาสนา สุภัททะมาถามว่า ศาสนาไหนดีกว่าดี ทุกคนก็ว่าดีหมด

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก สุภัททะ อย่าถามให้มากไปเลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากำลังจะปรินิพพานแล้ว ศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล มันไม่มีการกระทำในหัวใจ มันไม่มีความรู้จริงขึ้นมา มันไม่มีสติจะความจริงขึ้นมา มันจะรู้อะไรของมัน

ให้พระอานนท์บวช บวชเสร็จแล้วก็คั้นคว่ำของเขา วันนั้นเป็นพระอรหันต์องค์สุดท้าย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะตายในคืนนั้น ท่านยังบวชพระขึ้นมาอีกองค์หนึ่ง แล้วท่านสั่งสอนขึ้นมา พระองค์นั้นได้เป็นพระอรหันต์ขึ้นมาอะ คุณองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทำลิเอวัง